

Setmanari Catòlic - regionalista

—Hon es vostre capitá—ahon es vostra bandera
 Varen treure 'l bon Jesús—tot cubert ab un vel negre
 —Aquí es nostre capitá—aquí es nostra bandera.
 (Fragment de *Los Segadors*.)

Preus de suscripció

ESPAÑA Y CATALUNYA FRANCESA

Un any (directament)	5 pessetes
Per corresposal	6 >
Un semestre	3 >
Extranjer y Ultramar preus dobles.	

Número solt 10 céntims.

REDACCIÓN Y ADMINISTRACIÓN

Carrer de Banys Nous, núm. 20, principal

Hores d'Oficina: De 5 a 8 de la tarde

No 's tornan los originals. Bussó a l' escala.

SUMARI.—El dolor y sa bellesa, traducció del italià, per *En Valeri Serra Bo'dú*.—Excursió desde 'l carrer de l' Avellana á la torra del «Seny de les hores» de la Catedral (Continuació), per *En Ramón N. Comas*.—Dintre 'l jardí per *En Joseph Carner Puig Oriol*.—Antich comtat de Besalú. —Vilas Romanas, per *En Joaquim Matas*.—Sempre viva, per *En Joseph Bodria*.—Notas bibliográfiques, per *Na Assumpta de Vallors*.—Montsenyenca, per *En J. Novellas de Molins*.—Tot-Sants, per *En Joseph Maria Garganta*.—Bibliografia Montserratina, per *En Antoni Bulbena y Tusell*.—Impressió, per *En General Ginestà Punset*.—Desposori, per *En Joseph Franque y Serra*.—Alabat siga Deu pera sempre.—Gazetilles.—El Almogáver del segle XIX, per *En Ramón Fuster y Fexes*.—LA CREU DEL MONTSENY en 1900.—Pá de Sant Antoni.—Anuncis.

El dolor y sa bellesa(de *MARÍA D' ARAGONA*)

La bellesa del dolor es superior
 á la bellesa de la vida.
 G. RODEMBACH.

Animes desconsolades, criatures desilusionades en les vostres esperances mes volgudes, pobres cors sagnants, veus aquí una paraula suau per vosaltres: *el dolor es lo mes bell de la vida!* El dolor que purifica, que us desfá de tot afecte terrenal y carnal, es bell com la virginitat, porque en ell s' hi enclou la mes profunda puresa; qui sofreix molt no es may dolent del tot, no es may enterament vil! Una flama purificadora abrusa aquell pit, cremant hi tota culpa: aquesta flama que revolta 'l pobre cor humá y 'l fereix y 'l lliga, li fa rajar sanch tornantlo lluhent y fort com el mateix or.

El dolor es bell com l' amor, porque n' es fill primogenit: sols que l' amor es bellugadís y fugitiu porque corre sempre en-

vers una felicitat que se li esmuny y 'l dolor queda immutable y constant, porque deslligat de una esperansa que ha trovat folla, ficsa la mirada en un punt llunyá però cert, *la mort*. La mort es la esposa del dolor; ella li somriu com una noya jove somriu per primera vegada al seu estimat: ella li exten los brassos amorosament y... vina, li diu, vina, jo sola t' estimo! De aquí la forsa quasi sobrehumana que conquiereix l' ánima, quan aprop seu y al seu entorn, no hi descubreix mes que llágrimes y abandono: viu pero no es ja de la terra, porque ja no l' hi lligan ni les esperances: viu y un raig nou de llum li alegra 'ls ulls, un raig qu' en mitj de tot es una esperansa, pero no terrena: un raig que també brilla en la mirada del qui no creu, perquè, de tot modo y per tots, per la noya ingénua y p'el philosoph tossut, solzament es pau la mort! Y en aqueixa pau única y vera, espera 'l dolor.

Oh! deixém que 'ls felissos cantin á la vida; nosaltres els oprimits per la desven-

tura, demaném un somrís á la mort: ella es la esposa que no enganya, la estimada immutable de tota vida humana.

Somrihem á la mort y vivím! Estranya paradoxa, pero solzament en apariencia, ¿Qué es la vida sino una preparació á la mort? Y la mort qu' es? Per el creyent la felicitat esdevenidora, el premi del sufriement; per l' ateu, el retorn á la materia primera, el no res! Ni en l' un ni en l' altre cas, certament el repos! Mes no hi ha premi sense victoria, repos sense fatiga, pau sense guerra. Y després, en aqueix mon no hi som sols: tenim germans, tenim altres infelissos sense nosaltres que podém y debém consolar: consolar en un mútuo y profund afecte, consolar fent bé: vet'aquí ahont lluheix tota la bellesa del dolor; en la abnegació. Quan se desvaneix tota esperansa, quan la felicitat no 'ns somriu y queda sols la trista realitat de la vilesa y fragilitat humana, allavors l' ánima nostra s' eleva mes amunt de la vida; allavors en el seu dolor, sent l' inmens dolor humá; allavors en una esbranzida sublim d' amor purificat, obre 'ls brassos al miserable al desheredat, al mateix enemich; perque molt compren y molt perdona: l' aureola radiant que corona al dolor es el perdó! Sense aqueixa virtut que Christo predicava sobre la Creu, el dolor s' envileix y porta la desesperació. Res hi ha en efecte mes malevol que odiar després d' haver estimat, despreciar després d' haver adorat! El bálsem per les injurries nos el dona Christo ab exemple diví, nos el dona també la naturalesa bona, la bona terra que dona, dona á tots, sense distinció, al bó y al dolent, al reconegut y al ingrát, nos el diu el Sol, que per tots surt lluminós y á tots escalfa: nos el diu el cel, en fi, aqueix cel bell que es eterna promesa!

Perdó! Oh paraula que sols podia sortir del Cor de un Deu, y que no pot sonar sino en els llabis dels que sofreixen, perque 'ls apropa á Deu: ja que, també l' home aniquilat per la desventura, s' estudia á si mateix: y en trovantse totes les debilitats de complexió tots los mals instints y les passions qu' espahordeixen, veu les lluytes dels cors mes débils: y oprimít, desolat, despreciat, exclama: qui'm fa sufrir es forsa mes infelís que jo, l' home es mes infelís que dolent: perdonemlo!

Y vet'aquí el dolor pujar á una altura sobrehumana, y lluhir en un raig de bellesa divina.—VALERI SERRA BOLDÚ.

EXCURSIÓ

desde 'l carrer de l' Avellana á la torra del «Seny de les hores» de la Catedral

TREBALL LLEGIT EN LA VETLLA DEL 21 D' OCTUBRE DEL 1898, EN LO «CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA».

Al Sr. D. Joseph Fiter é Inglés—primer President de l' Associació Catalanista d' Excursions científicas, primera societat excursionista d' Espanya, dedica aquest treball com á penyora d' alta consideració al fervent patrici.

L' Autor.

(Continuació)

Y al ferme cárrech de que en aquella part mes estreta del mateix carrer crida l' atenció aquella construcció d' ennegrida pedra que 'ns demostra l' antiguetat que li dona pujat valor arqueològich, sino pot donarlin lo valor d' un depurat gust artístich, recordant que en son bon temps constituía la fatxada trassera del palau major de nostres comtes reys, vá oferirsem á la imaginació l' aspecte rialler que presentaria aquella part dels afores de la Barcelona enmurallada ab aquells jardins als quals s' hi baixava desde 'l palau, ab sa atapahida arbreda de tota mena, ab ses floralies de variats colors y ab sos fruyterars de tota mena, que s' estenien per lo que es are l' altres colps esmentada plaça del Oli y per lo que es carrer del mateix nom.

Va semblar que veyia en una botiga de molt atractiva apariencia, are ben coneguda de tots los aficionats á la Bibliografia, atalejats y animosos á dos germans artistes, que are son honor y gloria de la escultura catalana, produhint aquelles obres primerenques que foren lo fonament de sa ben justificada reputació y als quals no cito, perque massa endevinareu son nom; y en un altre botigueta d' un xich mes avall, vá semblarme veurerhi encare á un aprofitadíssim dexeble de tan excelents mestres, mort en la flor de la joventut, víctima del cólera morbo del 1865, executant alguna d' aquelles figuras que tan estimades son dels inteligents. Me referexo á en Francisco Saladrigas, qui encare després de trenta quatre anys espera lo biograf que fassa avinents sos mérits á la posteritat.

Y anant avansat, després d' haver donat un colp d' ull á aquella botiga en quin portal s' hi venen fruytes, per donarme compte de lo qu' era l' antich celler dels canonges de la seu, com si materialment anés muntant per la baixada de la Canonja, vaig recordarme de que passant per allí la muralla de que tantes vegades he fet referencia, havia de esser aquella via relativament moderna. Y en efecte, data de molt entrat lo segle XV quan se vá construir l' actual casa dita de la Pía-Almoyna, encare que mes generalment coneguda per Canonja.

Aqueix edifici visiblement transformat de son primitiu modo de esser, nos fá memoria d' aquells

temps en que los canonges de la Catedral vivien en comunitat observant una adequada regla monástica. A son restabliment, després de la recuperació de Barcelona retinguda en poder de los moros durant vuytanta vuyt anys, hi cooperaren los reys franchs ab ses grans mercés otorgades. Per aixó es que li ve de lluny lo que 'l sobirà de Barcelona sia capitular de la seu. haventhi hagut alguns que efectivament prengueren possessió de la corresponent canongia y percibiren los emolument's corresponents á cada canonge. A pesar de que sos antecessors havien ja otorgat á la seu y canónica algunes mercés, Lluís lo Tartamut, fill de Carles lo Pelat, en l' any 888, va concedir al bisbe y á la Seu barcelonine, les terses que li corresponían dels productes que resultavan dels drets d' Aduana, de portals y de la fabricació de moneda; y los comtes sobirans no foren menys escasos, entre ells lo comte Junyer y sa esposa Riquilda, donan á la Catedral los delmes que percibían en virtut del senyoriu directe que tenían sobre les ráfegues de Tortosa á fi de contribuir á la reconstrucció de la casa dels canonges. Aqueixa donació es del any 965. Havent la dita casa sigut destruïda pels moros en temps del comte Borrell, qui hagué de reconquistar la ciutat altre colp en lo 986, no 's parla de ella fins al 1009, en que sollicitan los canonges la protecció del bisbe y del compte sobirà, corresponent á la demanda tots dos; concedint ab generositat lo primer que 's deya Aeci, la iglesia de Santa Maria del Mar ab totes propietats y rendes y lo segón qui era Borrell III en companyia de sa muller entregant una bona picossada en or, y los tres junts, previa consulta ab persones ben competents, donantlos hi permís pera utilitzar part dels bens que pera causes pies, havia depositat en mans del canonge Bonucci, un opulent mercader qui 's deya Robert.

Reconstruïda la tal Canónica ó Canonja, comensa á efectuarshi aquella Pia Almoyna que 's havia establert y en virtut de la qual hi devien esser alimentats diariament cent pobres, sens comptarhi als pelegrins, los cegos y demés esguerrats que 's presentessen pera esser igualment socorreguts. Aquell edifici que probablement estava ajuntat al temple catedral que aleshores se trobava edificat d' esquena á la muralla que passava á la llargada del pla de la Catedral venint de la torra adosada are á la casa de Ardiaca, pera unir-se ab la de la Tapineria, se 'n entrava per lo que es carrer dels Comtes fins á toparse ab lo palau reyal que s' estenia per la plassa del Rey, en lo solar mateix sobre lo qual hi ha edificada l' hermosa capella de Santa Agatha. En aqueix espay, ademés de la casa propia dels canonges, hi havia un claustre en mitj del que 's trobava un pou que encare avuy dís subsisteix en lo terrat baix d' un cel-obert de les cases de la Tapineria; no hi mancaven alguns arbres, é hi havia algún tros de vinya. Lo que fou palau ó casa episcopal havia deixat de serho feya temps puig se sab que en l' any 926 ja existia en lo punt que subsisteix are. Pot esser que 'n sían restos aquelles arcades romano-bizantines que 's indician encare en lo pati y á la alçada de primer pis corresponent al interior de un dels costats de la capella pública.

Y ab aqueix traslado, s' hi havia facilitat als comptes lo poguer engrandir lo reyal que possitivament ab tot y esser conceptuat com lo major, la veritat es que resultava ben mesquí. Y tant'es aixís, que á mesura que la monarquia va essentne menys popular y mes ostentosa van abandonantlo los monarques. Joan II morí en lo palau del bisbe; son fill Ferrán lo Catòlich ne cedeix una part á la Inquisició conforme ja ho he dit, y quan vé á Barcelona no 'l habitá, com tampoch l' habitan los seus successors.

En la mateixa Canonja hi havia instituhit un hospital de pobres que per sa proximitat ab lo palau dels sobirans tenia comunicació ab ell. L' havia fundat un tal Guitart y era posat baix l' advocació y patrocini de Santa Eulària. Los comtes sovint hi baixaven pera visitar als malalts y personalment cuidarlos; alguns fins dos colps á la setmana se dedicava á aytal caritativa tasca. Ramón Berenguer I dit *lo Vell*, lo reconstruhí, va engrandirlo y enriqueir al mateix temps ab varies fundacions y privilegis per allá á mitjans del segle XI. Ramón Berenguer III *lo Gran*, al conexer que sos dies s' acabaven, volgué demostrar l' afecte que tenia á aquell lloch de beneficencia als pobres y l' amor que 'ls professava, fentshi portar y morinshi en 1131. Jaime I, lo *Conqueridor*, ne fá entrega als primers cavallers religiosos de la Mercé en 1218, per quin motiu los tals, son anomenats indistintament religiosos de la Mare de Deu de la Mercé y Santa Eulària, y d' allí surten aquells varons de noble llinatge que previamente avessats á la práctica de la Caritat, van á les terres africanes á constituhirse en redemptors del captius cristians qui sofreixen lo jou del fanatisme musulmá. Aquell es lo primer aculliment que obtenen aquells desgraciats al saltar en terra, al retornar á la patria y al si de ses families. Y quan en lo segle XV se reconstruheix la Casa de la Pia Almoyna, axecantse l' edifici actual, s' obra la Baixada de la Canonja, pels volts del 1444, en que 's obria al santuari del tal hospital, aquella porta surmontada ab los escuts del rey, de la ciutat y del institut mercenari que varen veure desapareixer nostres pares, ab tota aquell antiga edificació que donava pintoresch aspecte á aquell punt, que si varies vegades entremitj d' any era concorregut, may obtenia l' animació y vida especials com al esdevenir-se lo dia 31 de Janer, ab la gentada que anava á visitar á Sant Pere Nolasch, allí hont la tradició assenyalava esser son sepulcre inutilment buscat varies vegades.

Després entrava y reseguia mentalment lo carrer dels Comtes de Barcelona. Be es veritat que sens mourem del punt que ocupaba sols de rellisquentes podia ferme carrer de aquell gran tros de paret que constitueix la fatxada lateral de la Santa Basilica, desde 'l frontis principal al creuher, ab sos finestrals que si aparentment semblan iguals, en sos detalls ja 's veu que no ho son, indicant aixís lo curs de la construcció del edifici; ab ses obertures antiestéticas obertes pera donarhi al arxiu catedral aquella claror de se li va privar al cegar algun dels susdits finestrals; ab ses inscripcions lapidaries que corroboran en part y ab precissió lo tal curs seguit en la

fàbrica del temple; ab alguns signes enigmàtics justificatius tal volta de que en la mateixa, hi varen sobrevenir alguna d' aquelles colles masòniques d' artistes catòlics que tenint per patró al gloriós Sant Joan Baptista, de les vores del Rhin hont foren establertes, s' espargiren per l' Europa cristiana aixecant per tot arreu, catedrals, monestirs, convent y tota classe de cases religioses, que evidenciaven la ductibilitat del art ogival en avenirse, conformarse ó naturalisarse á les condicions y particularismes de cada pays, de manera tal, que essentne un essencialment resultá multiple y variadíssim en son desenrrollo, segons se manifesta en les gelades regions del Nort, ó en les exuberants terres del Mitjdía. Pero de lo que si podia ferme carrech era d' aquells edificis mes ó menys moderns que constituhexen la bandada oposada del carrer desde la cantonada de la baixada susdita de la Canonja fin al punt hon reculan pera dexar un espay que de totes maneres resulta mesquí, per poguer contemplar degudament la portada y campanar que per un alarde marvellós de la ciencia arquitectónica, sobrepassat aqueix á aquélla, s' axeca magestuosament fins á considerable altura. A poca distancia veyá aquell ample y relativament baix portal quadrat que sens dupte es lo que te mes entrants y vinents d' aquell tranquil vehinat. Dona accés á algunes habitacions particulars y al colégi de les Monjes de Santa Clara. Es conegut per la porta de la Inquisició y efectivament per allí entravan los qui 'l constituian en los temps en que va subsistir. Desde l' any 1487 en que Ferrán lo Catòlich va cedir part del antich palau reyal al tribunal del Sant Ofici.

No vull ficarme en apreciar la seva conducta. Sols faré constar una cosa; y es que establerta la Inquisició á Catalunya en lo segle XIII, vá obrar tan prudentment pera mantenir entre los cristians la integritat de la Fé, que les victimas mortals que vá produhir, varen esser martres de la Relligió. Sant Pons de Planella en 1242 y Sant Pere de la Cadireta en 1277 ho acreditan ben be. Pero una vegada efectuada la unió de les dues corones, la d' Aragó ab la de Castella, deixá d' esser lo que havia sigut fins aleshores, y en lloch de produhir mártres va comensar á donar á la historia un sens fi de fets com aqueix: Lo divendres día 3 de Janer del 1501 fou pres per la Santa Inquisició mossen Francesch Franch, doctor en drets, regent de la cancelleria del rey, mentres estava exercint son càrrech, entre dues y tres de la tarde, per motiu de favors que havia fets com á advocat á en Jaume de Casafranca tresorer que havia sigut del senyor rey, prés aquell tribunal junt ab mossen Dalmau Tolosa, canonge paborde de la catedral de Lleyda, los quals foren cremats per heretges, als 17 del mateix mes de Janer. Lo dissapte 8 de Mars fou deslliurat de la presó lo citat mossen Francesch Franch, després de fer penitencia á la iglesia del monastir de Jesús, ohint missa en cós, sens barrer al cap y ab les sabates fora los talons. Les discussions y questions que 's suscitaren desde 'l 1478 endevant á causa de la manera com entenía la seva jurisdicció la Inquisició, no tenen fi; los dietaris de

la Generalitat y los del Concell municipal prou n' assenyalan. Pera indicar la preponderancia d' aquella institució, sols farem constar que á principis del del segle actual, fins á la vinguda dels francesos, lo primer inquisidor en determinades diades entrava á cavall en la catedral y montat arribava fins al peu mateix del altar major, y allí sense descabalar feya la cerimonia de depositar l' espasa al peu del sagrari.

Lo día 6 d' Abril del any 1824, en la sessió celebrada pel Ajuntament se presentá una reclamació d' en Pau Pujol, forner y flaquer de la ciutat, de que haventsehi donat per la Comissió d' Allotjaments ordre verbal de que entregás les claus del edifici conegut per palau de la Inquisició que tenia comprat en pública subasta per 1500 rals de velló, quina cantitat havia satisfeta al comissionat principal del Crèdit públich de la ciutat y haventli donat possessió á 11 de Mars del 1823 don Nicolau Malatesta un dels jutges de primera instancia fós anulat dita orde verbal, notificantse al mateix temps á l' Academia Médica que si algún dret conceptuava li corresponia en dit edifici, elevás la demanda á qui pertenyia. Y fou acordat que la tal Comissió d' Allotjaments citada tornás á donar aquella orde al Pujol en atenció de que era la tal finca propietat del rey y haver lo Marqués d' Eroles capitá general, ab ofici dirigit á la Academia indicada en fetxa del 11 de Mars del 1824, dihentli que efectivament podia ocupar aquella part del edifici utilisantla pera los usos propis de sa institució. Que per lo tant, lo dit demandant havia de posar sens mes dilacions les claus en mans de la repetida Comissió. Y aquesta orde devia comunicarli á aquell bon senyor que havia satisfet la cantitat espresada pera esser propietari d' aquella part del edifici á que 'm referexo, lo sindich del Ajuntament junt ab la notificació de la multa que li havia assenyalat l' arcalde corregidor, á igual que al advocat que 'l apoyava. Y vulgas, no vulgas, en Pujol entre tres y quatre de la tarde del día 6 del mateix mes, feya l' entrega de les claus.

Es que si be la Inquisició no existia ja en aquell edifici per haver sigut abolida, en cambi, hi havia que per un Reyat decret de 22 d' Octubre del 1789, s' havia concedit á la corporació que es are Reyat Academia de Medicina y Cirurgia, una de les sales d' aquella part del antich palau dels Reis d' Aragó per poguer celebrarhi ses sessions, com ho efectuá fins al any 1820 en que fou invadit pel poble aquell tribunal, que si es cas de que va cumplir com á defensor del Catolicisme, se descuydá d' obrar cristianament. Després fou enderrocat tot aquell trós del tan repetit palau, per haverlo cedit lo Reyat Patrimoni á varios particulars, de lo que se 'n originá la construcció de totes aquelles cases modernes de la Tapiñeria de les quals ja n' havem fet mérit avans.

RAMÓN N. COMAS.

DINTRE 'L JARDÍ

(D' ED. PAILLERON)

Passaba, y vaig sentir en la vía polsosa
Que d'avera del mur es reya follament
La porta vaig obrir y llavors tingut esment
De que passava aixó dins la casa ditxosa:

Un infantó joliu ensejava al jardí
Ab dols encantament de sa mare entendrida
Al costat de les flors y demunt l' herbey fi
Un pas, el primer pas qu' hagués dat en sa vida.

Anava tremolant el petitó y anava.
Avensant al etzar son peu molsut, grassó
Pantejant inclinat tan feble que semblava
Que fé 'l caurer pogués ab l' ala un papelló.

Del mon desconegut gosava sens descans
Seguint ane 'l ausell parlant ane la rosa;
Sempre curiosejant alguna bella cosa
Sos ingenuus ulls anava fent mes grans.

Es parava algú cop quant un xich la testa
Vers sa mare ab orgull per veure 's admirar
Y tornava á fugir ab grans riures de festa
Aquets riures de goig qu' als grans ens fan plorar.

¡Oh la mare! No 's pot el seu plaher descriure
Ab lo teu rostre ansiós, avit y expahorit
Y ab tot el seu amor seguint á son petit
Caminant ab son pas y rihent ab son riure.

Ella seguía aixís baixanse fin al nen
Fins qu' ab rápit esguart sobre dels arbres veyá
Un home qu' assegut mirava l' quadro atent
Y creyent no esser vist de baix en baix somreya.

Y ab aquell hermós sol flotaba per allí
L' esprit primaveral qu' entendreix y aconhorta;
Vaig sentir mormolar á la ditxa «—Só aquí—»
Y sortint somniador vaig tancar bé la porta.

Per la traducció J. CARNER PUIG ORIOL.

Secció històrica

Antich comtat de Besalú-Vilas Romanas

Ple n' está de recorts y memorias escrites en pedras y runas, referents á la época feudal y posteriors, especialment del segle 10, 11 y 12, que 'ns deixaren bona porció de monuments, avuy casi tots emderrocats: com son la abadia de Monjos de San Pere de Besalú, qual ultim destino fou servir de fort al voluntari de la llibertat, durant la última guerra de tradicionalistas y revolucionaris; Sant Esteba de Banyolas, molt antich y molts anys ha á terra; Ripoll, que ha tingut bona sort en trobar fo'tas bossas que 'l refesen; San Llorens del Munt, en el Plá de Souís, ditxosa estada que demostrá lo gust de quins la esculliren, que apenas se correix, tant es destrosat; San Juliá del Mont en la Miana, al bell cim d' un puig, guaytant á sos germans de San Llorens del Munt y del San Sepulcre de Palera, situat en una dolsa esplanada sota la Verge ó Mare de Deu del Mont: San Aniol de Guayas ó de Goyas ó de las Agullas, que desde sa enlayrada y primitiva estada fou pare dels altres Monastirs: Sant Corneli de Bas ó de Gu'nó, avuy Santa

Magdalena: lo Priorat de Sta. Maria de Besalú ue era lo mes principal y tan important que durant molts segles fou un bisbat independent; lo Monastir de donas de Santa Maria Magdalena de Mayá, que ja en lo segle XIV estava despoblat, y que segons tradició fou la casa generatriu de les monjas de Junqueras de Barcelona establertas en 1214 protegidas pel bisbe Berenguer de Palou, venint en tal cas, de son segon retir de la Vall de Sant Vicens de Junqueras prop de Sabadell, hont encare subsisteix la parroquia baix l' advocació de dit Sant, ó darli mateixa denominació, cuals únicas ruinas arguyexen una antiguetat de la época romana; y altrás y altrás que son claras senyals de ser dit comtat lo terror privilegiat de la reconquista y que primerament se poblá de gran generació.

Cal mencioná aquí, crech per primera vegada en la historia, la existencia de un convent de monjas pero molt amagat per lo nubol del temps, que hi hagué sota lo Castell d' Espasa, per allá en lo terme de Talaixá ó de Oix, devant de la cova del Bisbe: y camí desde Besalú á San Aniol de Gujas; territori lo mes difícil y agrest que 's pot veurer: Cuals edificis, en tanta abundancia en tan poca porció de territori y en tals temps son bona prova de la potentia vida de la comarca del comtat.

No podia menys de reconeixer en aquells temps de lluytas y trastorns continuos, las ventatjas que tenia un territori, quiet y amagat, lluny de las grans vias, imposible per los exercits; y que oferia planets y turo-nadas rub'lertas de boscos y d' aigua, tot convidant á ferhi estatje; habenthi los primitius que esculliren com, los de San Aniol de Gujas y las de Sota lo Castell d' Espasa, terrenos sols apropiats pera la defensa ó pera la fugida.

Per aquesta comarca no hi ocorregueren grans batallas ni hi passaren grans exercits: lliure en poch temps de la invasió árabe los seus habitants, y molts d' altres esporuguits que s' hi afegiren continuaren lo difícil cultiu de ses feixes y quintás, produits casi artificialmen y á forsa de treball y pena; procurant tots antichs y sobrevinguts, avenirse bonament y viure ab pau; encare que ben pobrement, puig que lo terreno no donaba ab prou feyna per mes.

Sens dupte que á los primitius indigetes ó liguros se uniren los romans, mes tart los goths y mes tart los alarbs, que sens ab altres se lleysaban de las fondals terras del empurdá ben apropiada pera las algaradas y correrias de gent aventurera.

La abundancia de gent que nos mostran en est territori durant la etat mitja, lo gran número de convents, y mes tart los mots Ospicis. Forcias, mansos y bordas del sigles 13, 14 y 15 que s' hi trovan sembla que ya existia en la época romana y tal vegada avans.

Me sorprengué veurer casi sempre, en la situació de las fincas, que se descriuen en los contractes y actes d' aquestos segles, lo nom de la parroquia pero també lo del veynat á que pertanyent, y hasta avegadas sols portant lo del veynat; corresponguent lo nom d' aquest ab lo nom que tenia la Casa ó Forcia ó Castell ó Senyor de un territori, mes ó menos gran; qual Senyor portaba los titols sempre de Ilustre, Venerable, Caballer, Noble, Discret ó Señor Don; molt mes tart: casi sempre eran condecorats de privilegi militar, y sas viudas conserva-

ban los mateixos títols, com a heretarias dels bens y honors de sos marits.

Recordo entre altres que no anoti, que dintre de un curt territori hi havia los veynats de Sexà, y Tapiolas, en el poble de Salas; de Villars ó de Palau ó de San Jaume, en lo de Montagut; de Laurenciano y de Junqueras en Mayá; de Pampilona. de Guixá, de Caulas y de Barcedo en lo de Besalú; de Boxols en Lligordá; de Porciolas, de Golabre y de Parets en Benda y de Pompiano en Cresprá; y que cada veynat tenia un numero de casas y part de territori ben conegut y apressat: y notantse, ademe, que la casa ó cap principal que porta lo nom está ben escullit y apropiat pera portar lo senyoriu y domini del territori.

Avansant en lo regoneixement, y en los segles 10, 11 y 12 se trova que los noms de aquets veynats corresponen a los de *vilas* a saber: fincas pertanyents a la *vila* Pampilona, a la *vila* Barcedo, a la *vila* Mauri (Almor) a la *vila* Juvinià (Juvinyà) a la de Mediano; y se veu: que Oliva, gratia Dei, Conde de Besalú, any 982. 28 del Leutari Rey, es donador a Deu y a San Rafel Arcangel (Priorat de Sta. Maria de Besalú) de un alou situat en la bisuldunense *vila* nomenada Barcedo, aut in ejus terminus, ó siguiu casas, casals, camps etc.: Que Miró, gratia Deu Conde de Besalú y Biste, en lo mateix 982, es donador a la Iglesia de San Rafel Arcangel, a un alou, situat en lo comptat de Besalú, en la *vila* nomenada Mediano: Que Durando y altres son venedors al Conde Miró any 8 del Rey Leutari fill de Leduvico, d'unas terras del Comptat de Besalú y terme de la *vila* de Bestracá, (que mes tart fou lo castell de Bestracá, avuy ruinas.) Que Raymundo Rodballo entrega lo seu cos y lo del seu fill a Sta. Maria de Besalú, any 1105-46 de Felip Rey, y ademes li dona entre altres bens un mas que poseeix en la *vila* Mediano; Que en lo segle 11 se feya altre donació al Priorat de Sta. Maria de unas terras situadas en la *vila* Pampilona: Que en lo segle XIII se feya altre donació ó venta de terras situadas en la *vila* Mauri etc. etc. Ademas que se citan moltes vegades noms de procedencia romana; com: Papinianus de Acumorta de Ribellas; 1260; Petrus de Mediano, 1167; Risuldunus Tilonis; Bernardus Tidonis; Paulus Coralis, Pompianus, etc.

Ab tot aixó sembla que se pot afirmar que si no tots, la major part de dits veynats tingueren naixement de una *vila* ó casa de pagés, romana; y que dit territori era molt poblat ja fa 1500 ó 2,000 anys; veyense be que 'ls romans que esculliren lo lloch ahont construir una *vila* ó casa de treball ó de recreo; tenian un gust esquisit; ya que despres, succehintse las generacions totas acceptaren lo mateix lloci pera continuari ja una Forcia ó casa Senyorial ó despres una gran Masia de las que tant n'abundan per esta terra, cultivant los mateixos rodalies que ells establiren.

Cuans examinin lo terreno se convencerán del acert dels primitius treballadors en triar lo lloch de la casa principal; y com un cas entre molts pot examinarse prop de la condal *vila* de Besalú lo de la casa «Mas Pitra» avans *vila* *Petra* presidint lo veynat del mateix nom: cual casa se reedificá mes tart y fou y serví per recreo dels Monjes Benedictins de San Pere de Besalú. Desle dita casa despres de donusiarse son veynat, te

una magnifica vista, cap al empurdá y a la montanya peguentse contemplar la estada de vorios Monastirs que per tants segles animaren y enriqueiren esta terra. ¿Qui sab si algun día, los arrepentits alucinats de las grosas ciutats tornarán a buscar com a únich lloch de pau y de tranquilitat, la habitació de aquellas casas, en que Deu y la Naturalesa sempre bella portaban la dicha?

Lo cas de la molta població de dita terra en temps tan antichs no l'he vist tractat encara per los molts que han estudiat totas sas cosas: ¡baldament aquestas noticias las moguesen ara!

JOAQUIM MATAS.

SEMPREVIVA

Com un encant, huí la misa
se me ha passat dolsament,
que he oit, per primer vegada,
¡Dempres qu' estás en lo cell!

Ha eixit a captar l' acólit
A mitant misa, dihent:
—¡Per les pobres animetes!
¡Una caritat per Deu!—

Y al caure en lo plat l' almoyna
que per ton recort li he fet,
Ha dit, fixanse en mon rostre:
—¡Requiescat in pace! ¡Amén!

JOSEPH BODRIA

Valencia.

Notes bibliogràfiques

Anima

POESIAS INÉDITAS ORIGINALS DE M. MARINEL-LO.—
BARCELONA.

Aném a parlar als llegidors de LA CREU DEL MONTSENY d' un llibre que acaba de surtir; llibre de poesias, encar que sembli extrany ateses las circunstancias actuals, que per si ja bastan y sobran per ensopir a nés del treball barroer del cos, lo treball delicat de l' inteligencia; aquest llibre qu' ens ocupa es d' un devot fervent de la poesia, que brolla de son cervell, suau y natural, sens esforços de cap mena encar que la majoria de las vegadas la donga al paper nua y descarnada, cosa que no es permesa cel tot perque la poesia es *dulce y apacible, inocente como el sueño de un niño*, segons un prosista castellá. L' *Anima* d' en Marinel-lo al igual que sas obras anteriors que l' hi coneixém, porta un segell de sabor quelcom socialista y un poch esgarrafos, ab tons imprecatus que contrastan per cert ab las nombrosas bellesas poéticas de bon género que saturan las paginas de sos llibres, y es que li manca la tranquilatat d' esperit que tenim els queensem ab quelcom més que ab 'l *moç de pa del cos*; puix ens preocupa més el pa de l' ánima cosa que an'en Marinel-lo 'l fa batallar.

entre un dúpte esgarrafós que 'l tramet prou clarament als seus llegidors. Si no 'l preocupa 'l ànima, si fa ostentació d'un materialisme groller, encar' que 'l vulga presentar delicat, ¿Qu' en trau de batejar sa darrera obra ab aquest títol bell d' *Anima*? De que 'l alimenta á la seva ànima? Ha fracassat completament, ab son darrer llibre; puix resulta que volguent espiritualisar com clarament ho indica son títol, barreja desesperadament mallant de ferm ses potencies ab aixordadors clams que encarnats en pulits versos arriban á encisar al llegidor y ab perill d' encomanarli son mal, sobretot si es llegidor dels lleugers, d'aquells que son de lo darrer que 'ls parlan; y es una llástima que un talent com el d' en Marinell-lo s'arrocegui per aquestos viarany llotosos. Ab tót conté l'obra alguna nota poética ab tot el sentit de la paraula. La versificació y l'estil es ben portat á tot serho. LA CREU DEL MONTSENY de tendencias puras, no pot per mes que agrahirli la delicadesa del exemplar remés; donarli l'enhonorabona, de cap manera, Deu enllumini al poeta en obras sucesivas.

ASSUMPTA DE VALLORS.

Llegim en *La Veu de Catalunya* y fem del tot nostre aquest article sobre 'l

CANIGÓ

«Llegenda pirenaica del temps de la reconquesta, de mossen J. Verdaguier. Traducció castellana del comte de Cedillo. Ab gravats.

L' il·lustrat escriptor castellà pacient arqueòlech, poeta trassut y excursionista incansable senyor comte de Cedillo, vizcompte de Palazuelcs, enamorat del poema «Canigó», de nostre mossen Cinto, llevá propòsit de traduhir-lo á sa llengua, y per aytal obra empendre, relisá una excursió detinguda als llocs mes notables del Pirineu, ahont s'hi desenrotlla 'l lloch de la llegenda que tant éxit obtingué al publicar-se per allá'l 1886. Avuy, donchs, anem á parlar de la bella y superba traducció que en prosa y en vers dona á coneixe sencer el «Canigó» etre 'ls castellans que admiran nostra literatura.

Inpregnat fonlament de l'obra original y seguit el Pirineu ab ouriositat, empren el comte de Cedillo la tasca primorosa ab una facilitat admirable com pocas vegades haguém vist. En els valents cants de gesta hi deixá 'l traductor la forsa que li mostrá l'autor de «L'Atlántida»; en las descripciones montanyencas y pulcras, sosté la realitat del pare de «Excursions y viajes y Dietari d'un Pelegrí á Terra Santa»; en els místichs y divins coloquis d'ermitans y monjos, hi encarna el misticisme del cantor de «Jesús Infant» y «Sant Francesch», y en els esbarjos de Gentil, Griselda, Guisla y Fiordeneu, hi retrata la dolsor y delicadesa del tendre poeta de «La Ginestayre», «Rosa Marcida» y «El filador d'or», enamoradissas produccions que han dut á Mossen Cinto al lloc que ocupa entre 'ls poetes de la nostra terra.

«L'Aplech», fi igranat cant que cautiva al llegidor, guarda encara 'l mateix gust montanyench que'n l'original y es que'l Comte de Cedillo, estudiá un aplech a's vols de Canigó y vegé ninetas á la vileta de Castell

y sentí cantar á una pastoreta aquellas notas dolsas de «Montanyas regaladas» que encomanan anyoransa.

«La Malehida» serva la grandesa y fermesa de sempre esglayant al llegidor com si vegés y sentís els terratrémols y daltabaixos qu'esperimenta aquella superba massa de pedra en jorns de tempesta.

«Fiordeneu», «Lo pirineu», «Encantament» y «Núviatge», talment, apart que encomanan á nostre cor catalá la mateixa melangia y eterniment que hi encomaná l'original; y es que'l traductor volgué seguir tot l'escenari de l'acció; travessá els entorns de «Sirach», visitá la cova portentosa, ahont somiá com l'autor mateix; dormí á la «Jassa de Cadí» y com isart lleuger passá de pich en pich els dominis de «Fiordeneu».

Lo que verdaderament ens agradá de la bella traducció, fou aquell encantador y trist cant de «Guisla»; aquell no té igual; y además que per nosaltres es lo millor del poema.

Le tendresa del original hi traslluheix per complert ab las gemegadoras notas de la comptesa y la trista follia de Griselda que endevadas espera la tornada de Gentil.

Lo que pot ser flaqueja un tant es lo cant final qu'ens ha deixat bastant frets; y es que es el més difícil, degut al trencament d'e-trofas y pensaments que afiligranan l'original.

L'obra está editada ab una riquesa y bon gust, que verament es d'envejar pels que esperém una edició monumental en nostra llengua, d'aquesta obra qee, com digué un excelent crítich, es lo b puisme de nostra llengua. Conté una selecta colecció de gravats hermosos, il·lustrant los mes importants passatjes del llibre. La portada es un apoteosis de l'obra que ab tendencias modernistas de bon gust, donan un tó simpátich al llibre del senyor comte de Cedillo, que ab aquesta ocasió ha donat mostres de talent y paciència inimitable, rendint un tribut á la nostra literatura que coneix y estudia ab delectació y bon criteri. Al final porta una bona aplega de notas y apéndixs que acompanyan al llegidor, sens deixarli escapar ni'l més petit detall.

En el primer lloch la ressenya de l'excursió al Canigó verificada pel traductor, inventari de traduccions y estudis sobre'l poema, y finalment, biografía rosellonesa; tot plegat un conjunt de notas de verdader arqueòlech, naturalista y poeta.

Rebi en aquesta ocasió el senyor comte de Cedillo la nostra enhonorabona.

Montsenyenca

Cap-al-tart, los aucells plegan las alas
s' adorman per las socas las cigalas,
las bromas baixan á la verda vall,
y 'ls genis de la nit, per las serradas,
van extenent sas robas estrelladas.
cap-al-tart.

Cap-al-tart, los remats van á la cleda;
una onada gegant, humida y freda,
inunda l' ample espay,
y dels bous, las esquellas baladreras,
ressonan, per las valls y las cingleras,
cap-al-tart

Cap-al-tart, lo concert de las granotas,
ab sas tétricas, foscas, tristas notas,
com cántich funeral,
omplan l' estany de dolsa melangia,
de suau y fantástica poesia
cap-al-tart.

¡Oh montanya esplendent y alterosa!
que n' ets, que n' ets d' hermosa,
quan, ab tú, ve la nit á festejar;
cóm atrau mos sentits, cóm 'm fascina
ta silueta corva y gegantina,
cap-al-tart.

J. NOVELLAS DE MOLINS.

Tots-Sants

I.

Sempre m'ha agradat el mes de novembre: sempre ha sigut pera mi el mes de les meditacions y de les pregaries.

La diada severa de Tots-Sants l' obra, ab el só de les campanes, convidantnos á pregar y meditar; y prechs y meditacions omplen aqueix mes, ab la solemnitat grandiosa de lo terrible.

Ja les simbóliques frases de la lliçó apocalíptica duhen á l' ànima quelcom de misteriós y profund:

Et audivi numerum signatorum, centum quadraginta quatuormilia signati, omni tribu filiorum Israel.

*Ex tribu Juda duodecim millia signati:
Ex tribu Ruben duodecim millia signati:
Ex tollitur Gad duodecim millia signati:...*

Y mentre 'l sacerdot pronuncia, fosca y lentament, les paraules del gran Llibre, la consciencia, tal volta impura, 's pregunta ab esglay, devant les tenebres de lo inconegut:—Deu meu, Deu meu! seré jó dels assenyalats?...

II.

La diada de Tots-Sants es una festa. Però, no es una festa com las altres,

El Rosari, llarch, pausat y solemniós, dona á la vesprada un tint de piadosa malinconia. Resant, la figura del pare, sempre noble, 's revesteix d' una gravetat no acostumada. Aquella silueta fosquena,

de ratlles dures, passejantse poch á poch, á la claror duptosa del llum mitj apagat, imposa y conmov. Es el fill de cent hereus, que prega pèls avis: es el cap director del poble: el conceller y el mestre de tots: es la inteligencia madura y ensenyada á l' escola de la vida y de la fe: es el Senyor de la Casa, el depositari de ses glories y el custodi de son nom...

Y aquella testa blanca y serena, que 'ls anys no poden acotar, inspira un respecte qu' enterneix y fa bé al esperit.

La diada de Tots-Sants es una festa. Però, no es una festa com les altres.

La mar está neguitosa; el pare, callat y pensatiu, mostra una tristesa interior que deu ésser molt fonda. Y nosaltres, qu' esperavam joyosos la vetlla de Tots-Sants, restem abatuts per un dolor incomprès, per la comunicació del que 'ls pares senten.

Y es que Tots-Sants, encare que siga festa de familia, es la festa dels morts.

Per aixó els pares están neguitosos, tristos.

Les ombres venerandes dels passats presideixen aquella assamblea, que ni l' ignoscencia infantívola pot fer gaya.

Per aixó, hasta vora la llar, se sent un fret que no es fret; una sensació no física, misteriosa, que arriba á l' ànima...

Y entretant, les campanes, ab gemech funerari, demanan l' almoyna d' una oració pera nostres germans, els faels difunts...

JOSEPH MARIA GARGANTA.

BIBLIOGRAFIA MONT-SERRATINA

SEGLE XIX. ^{en}

(Continuació)

—LA VISIÓ DE SANT LLUIS EN LA MONTANYA DE MONT-SERRAT (Llegenda històrica). Poesies d' Arthur Masriera. —Barcelona, «La Renaixensa», 1893. P. 141-275.

—GARIN. Leyenda històrica popular por Luis Obiols. —Barcelona (M. Maucchi, Editor), Tip.^a Hispano-Americana, 1894. En 16, 126 pags.

—NUESTRA SEÑORA DE MONTSERRAT. Breve noticia de las santas imágenes de la Virgen María. Flores Marianas. —Barcelona, «Librería Religiosa», 1895. En 32.^a

Ocupa aquesta interessant descripció, en vers e en prosa, 58 pags.

—LE MONTSERRAT. La Nature. Revue de sciences et de leurs applications aux arts et à l'industrie. —Paris, Lahure,

1895. En 4.^t m. N. 1155, pag. 117, ab un gravat d' en Tissandier.

—EXCURSIÓN Á MONTSERRAT. *Barcelona á la mano...* por J. Roca y Roca. — Barcelona, Henrich y C.^a en Com.ta 1895. En 16.^u Apéndice I., pag. 359 e següents.

—MATRIMONIS Á MONTSERRAT Ó BUSCANT LA PERDUDA. Anada en 2 actes y en diferents quadros. Lletra de Conrat Roure, música de Joseph Comella. — Barcelona, Biblioteca de «Lo Teatro Regional», 1896. En 8.^u 48 p.

—L' ORFEO CATALÁ Á MONTSERRAT. — Barcelona, «La Renaixensa» (Diari de Catalunya), 1896. Dies 14 e 15 d' Octubre.

Descripció de la Romeria, per P. P. & R., en ocasió d' inaugurar lo *Quint misteri de dolor* en lo camí de la Cova.

—MONTSERRAT, Roman féérique, par Marius André. — Paris, Albert Savine, Editeur. MDCCCXCVI, Barcelona, «L' Avenç». En 8.^u 273 pags.

—NUEVA HISTORIA DEL SANTUARIO Y MONASTERIO DE NTRA. SRA. DE MONTSERRAT, por el P. D. FRANCISCO de P.^a Crusellas, O. S. B. del referido Monasterio. — Barcelona, Tip.^a Católica, 1896. En 4.^t 531 pags.

Es aquesta la Hist. del M.^e més completa, ilustrada ab 25 fototips, e una vista de la Montanya ab ses ermites, reproduhint un gravat del XVII.^{en} segle.

—RESEÑA HISTÓRICA PARA UN ALBUM DE VISTAS DE MONTSERRAT, por el P. S. — (Barcelona) Henrich y C.^a, 1896. En 8.^u 151 pags.

Forma un aplech de 25 vistes fotogs., acompanyades d' una relació històrica, plena de recorts pètics. (V. VISTAS DE MONTSERRAT. 1898.)

—MONTSERRAT. 32 fotografias de Audouard. — (Barcelona, 1896.)

Aplech de 28 planes, acompanyant quiscuna vis'a d' una concisa notícia sobre la matexa. A la part interior de les cobertes, conté una descripció pintoresca del aspecte de la Montanya, reproduhida d' un *Dietari de viatge* d' en Adam Weills. En fol. apahissat.

—Sermó que predicà Mossen Gayetà Soler, Pbre. en la festa relligiosa que dedicaren la R. Confraria de Ntra. Sra. de Montserrat y lo Cen're Català de Sabadell — Sabadell, Imp de «Lo Catalanista», 1897. En 4.^t 8 pags.

ANTONI BULBENA TUSELL.

(Continuará.)

IMPRESIÓ

Digueum'ho si ho sabeu:

Quan tocan las campanas; quan los aucells cantan, es que ploreu ó es que riuen?

Quan un baylet naix, que ve á aquest mon á passar tantas tragedias com s' hi passen, las campanas tocan.

Es que riuen ó es que ploran?

Quan l' aucell de branca en branca persegueix á sa estimada dihentl'hi ab son «tiu, tiu» mils de cosas que solzament ells y Deu las entenen.... Es que riu ó es que plora?

Y quan de llunyas terras de defensar sa patria ve 'l batalló victoriós format de gent tota nova perquè la que 'l formava 'l dia que marxá, tots quedaren al camp estesos, porque toca la campana?

Es que plora ó es que riu?

Aixis mateix l' aucell quan torna á visitar lo niu ahont va neixer y recorda las horas allá dins passadas, refila; pero aquells refilets son que riu ó son que plora?

Jo may ho he sabut y voldria sapiguerho porque 'm te tot capficat, el que tant per un naixament com per una mort sempre fassi 'l mateix só la campana y que tant ab una companyia com ab una soletat l' aucell fassi 'l mateix cant.

GENERAL GINESTÀ PUNSET

DESPOSORI (1)

Francesch d' Assis té promesa;
diu que li ha robat el cor;
es sa nuvia la Pobresa:
l' encisá ab sa gentilesa
la dama, y per ella 's mor.

Hi feu coneixensa un día
resant al peu del altar
de Jesús y de María;
quan la vejé d' alegría
sos ulls semblavan un mar!

Son Amor li mostra 'ls brassos
ben nusos, lo peu descals;
del vestit les flors y llassos
son uns mel sorgits pedassos,
sa riquesa 'ls hospítals.

La humilitat la soguilla
més hermosa y de més preu;
lo joyell que al front li brilla,
la puresa, qu' es la filla
tan volguda del cor seu.

Quan Francesch l' hagué mirada,
l' escometé desseguit;
cada mot una fletxada!
la mística desposada
vá estrenyer contra son pit.

(1) Del aplech de poesies inédites «Toya francesa».

Li entregá sa juvenesa,
tots los seus cabals per dot,
y agraïnt tanta finesa,
li donava sa Promesa
un cilici y un assot.

Jesucrist, ple d'alegría,
juntava als enamorats;
des del cel los benehía;
dos anells de pedreria
deixaren sos cors lligats.

Son tálam de nuviatge
guarniren los serafins
ab boixos y pi salvatge;
fou una cova l'estatge,
de pedra dura 'ls coixins.

Decretá la Omnipotencia
que nasqués en lo pregón
de Francesch la descendencia:
¡l'arbre pujá ab tal potencia
que ja abriga tot lo mon!

JOSEPH FRANQUET Y SERRA

Gerona.

ALABAT SIGA DEU

PERA SEMPRE

GAZETILLES

La casa Bosch del carrer del *Bou de la Plaça Nova* ha posat á la venda un xamós llibret de cançonetes de Nadal, corregides ab tot escrupol per un il·lustrat filólech catalá. Donada la popularitat que prenen las publicacions d'aytal casa, lo

nou llibret donará bon fruyt, ja qu'era una llástima llegir aquestes obretes atapahídes de faltes que desorientaven als que los llegien.

Notables son los sermons que ab motiu del novenari d'ánimes que 's celebra á la parroquia de S. Francisco d'eixa ciutat, predica lo P. Lluís Portell, Francescá del Convent de Vich. Ab paraula fácil, natural y castissa y ab una erudició qu' enamora, exposa les grans veritats de la Religió Cristiana ab gran aplaudiment del públich qu' ompla cada vetlla dita Iglesia.

Aquest número de "La Creu" ha passat per la censura militar.

L'ALMOGÀVAR DEL SEGLE XIX

HIMNE DEDICAT ALS CENTRES CATÓLICS DE CATALUNYA

¡Desperta ferro!
Correm á la batalla
Soldats del Sagrat Cor;
Per l'entorn nostre,
Lo plom y la metralla
Ja bronz semblant la mort
Felís qui caiga,
Qu' es cobejosa gloria
Morir per Jesuchrist
Un altra empent
Y es nostra la victoria:
¡De dret al enemich!
Centres catòlics
¡Avant! Qu' en só de guerra
Ja trona 'l Vaticá;
De Lleó treize
Fa tremolar la terra,
La veu que 'ns du á lluytar
Va de recules
Lo bort lliberalisme
Tot mitj partit lo cap.
L'horrible monstre
Lo drach del masonisme
Te 'l brant al pit clavat
¡Desperta ferro!
Que may torná endarrera
La llegió fulminant:
Mentre un ne reste
No caurá sa bandera
¡A ells! ¡Firá! ¡Firá!

RAMÓN FUSTER Y FEXES

LA CREU DEL MONTSENY

EN 1900

Si'ns agradés la fanfarria, diriam á nos-
tres llegidors que tenim grans reformes en
preparació. Pero ja 'ns han pogut conei-
xe, y veure que hem fet mes del que pro-
meterem. Hem demanat constantment la
protecció del cel y no 'ns ha faltat may.
Gracies á Deu.

Per ara LA CREU DEL MONTSENY es ben
rebuda per tot arreu, pero voldríam que
s' extengués per tot allà hont arriba lo do-
lent, pera poguer aixís contrarrestar el
mal. ¿Qui dupta que sortiríam vencedors
en la lluyta?

¿Hi ha res tan perdurable com l' encís
de lo bo y lo sá?

Si trevallém, estimats llegidors, hi ha
molt camp per corre. Per la nostra part
tením gran dalit, y en estudi certs plans
que no creyem vos desagradin. Plomes re-
posades y de les de cap d' ala 's disposen
á la lluyta per' ajudarnos, y engroixir ai-
xís les ja nombroses filcs del periodisme li-
terari católich.

Mes en aqueixa obra que no cal dir si
ha de ser agradosa á Nostre Senyor, hi
heu de colaborar vosaltres, amichs y de-
vots de LA CREU, ¿com? fent un petit sa-
crifici que no 'us costará gayre y á nosal-
tres ens alleugerará la càrrega: propor-
cionantnos un nou suscriptor cada un de
vosaltres, que us será fácil donant á co-
neixe 'l periodich á un amich, parent ó co-
negut. Nosaltres ja us facilitarem la tasca,
servintvos duplicat l' envió, avuy á uns,
demá á uns altres.

Y... com n' hi ha alguns que están en
descubert ab nostra Administració, els hi
preguéem se posin al corrent com mes
aviat mellor.

Ab els que eran suscriptors de *La Voz*
de la Patria, ens convindria arreglarhi
comptes, puig n' hi han que 'ns deuen
quelcom.

No dubtém de la caballerositat cristia-
na de ningú, però 'ls recomaném aqueix
petit sacrifici pera seguir avant y amunt
sense destorbs.

Y á tots plegats estimats llegidors vos
dirém les paraules que 'ns encoratjan,
paraules que 'ns fan concebir grans espe-

rances y ha dites y diu tot sovint un esti-
madissim y venerable company.

Apreneules y practiqueules aquestes
paraules de Mossen Cinto:

Qui trevalla per LA CREU
trevalla per Deu.

PÁ DE SANT ANTONI⁽¹⁾

Lo nostre pa de cada dia donáunos
Senyor en lo dia de avuy.

Suma anterior. . . ptes. 225'72

J. Ll. per un favor

rebut. 1

Recullit al bussó. . . 2'25

Un devot. 28'85

L. V. per promesa. . 0'50

LA CREU DEL MONT-

SENY, per sos redac-

tors y colaboradores. 1

Suma total. 259'32

La qüestió social y 'l ¡Pá de Sant Antoni de Pa-
dua! La interessant revista Antoniana *El Pan de los*
Pobres, de Bilbao, dona la següent noticia que es la
mes eloquent demostració de com el Sant dels mira-
cles pot realisar el no petit de resoldre el pahorós
problema conegut ab el nom de la cuestió social.

La cantitat colectada á Bilbao durant la segona
setmana del Agost darrer ó siga del 8 al 15, importa
7 841,01 pesetes.

Hi ha hagut devot que ha depositat en acció de
gracies al Gran taumaturch, la cantitat de 700 pes-
setes.

¡Set mil pessetes p'els pobres! Aixís anónimament
sense ostentació, sense buscar ni tampoch la licita
complacencia de veure somriure al pobre que agra-
hit beneheix el nom de la caritativa persona que 'l
socorre per amor de Deu y per gratitut al beneyt
Sant Antoni.

¿Quina ciencia positivista ensenya tan sublim ma-
nera de exercir la caritat en agraument de les bon-
dats que ens envía el cel? Suceheixen cassos iguals
fora de la sublim Relligió Católica? Donchs p'els
fruyts, coneguém al arbre.

(1) Les almoynes poden depositarse en la caixa-bussó que hi ha
á l' entrada de la Administració ó enviarse per correu, acompa-
nyantse sempre que 's puga una noteta denotant sa procedencia y el
motiu perque 's fa la almoyna.

OBRES DE MOSSEN JACINTO VERDAGUER

L'Atlántida

POEMA

encuadernat ricament

4 PESSETES

JESUS INFANT

TRILOGIA

ab tres fototopies

3 PESSETES

Se venen als preus indicats, en la Administració de nostre periódich aixís com totes les del mateix autor, no agotades.

Imprempta Antoniana

76 - GERONA - 76

— BARCELONA —

Aquesta casa, única en sa classe, fundada ab l'únich y exclusiu objecte de reglamentar en sos tallers lo trevall christià, ofereix sos serveys al públich, ab la seguretat de que pot competir en tots conceptes ab els demés establiments d' esta industria.

No s' admet cap trevall contrari á la Fe ó Moral catòliques.

Se compran y venen

TOTA MENA DE LLIBRES VELLIS

EN LO DESPATX DE

✻ N' ANTÓN CASTELLS ✻

Portaferrisa, 16, escala

BARCELONA

Calendari Seráfich - Antonia

PERA 1900

Aqueix preciós Calendari que ab tanta acceptació ha sigut rebut en anys anteriors per els Terciaris Francescans y devots de Sant Antoni, es ven als preus de

Calendari, cartró y taco.. . . . 0'50 ptes.**Taco solt 0'30 “**

En les demandes al per major, es farán rebaixes convencionals. No s' enviarán per correu menos de 6 calendaris. L' import es remet al fer la demanda y aqueix deu dirigir-se á l' administració de *La Voz de San Antonio*. Sevilla. — Villanueva del Ariscal.—Convento de Loreto.